

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТА-ГРОМАДЯНИНА У СПАДЩИНІ ЛЮБОМИРА ГУЗАРА

EDUCATION OF A CITIZEN-PATRIOT IN LUBOMYR HUZAR'S HERITAGE

У статті досліджено проблему виховання як процес формуції ціннісних орієнтирів особистості. Проаналізовано спадщину Любомира Гузара та висвітлено його погляди на виховання громадянина-патріота своєї держави. Представлено погляди та роздуми Любомира Гузара над шляхами досягнення миру.

Розглянуто роль та місце Церкви у виховному процесі, а також ціннісні орієнтири, морально-етичні засади, які вона пропонує, і які є основоположними у формуванні зрілої особистості. Особливу увагу присвячено виховному процесу та сприятливому середовищу становлення зрілої особистості, зокрема формування її ціннісних орієнтирів.

Обґрунтовано значення християнського патріотизму, його характерні особливості, а також визначено актуальність даного феномену, особливо у сучасних умовах. У статті розглянуто важливість та необхідність поєднувати християнське виховання з національним, що було зумовлено історичними подіями, в яких перебувала наша держава. Як результат, таке поєднання мало позитивні наслідки.

Важливо зазначити, що у статті особливу увагу займає прищеплення любові до всього українського, що і є визначальною умовою патріотизму. Розглянуто принцип загального блага, який є одним із основоположних принципів соціального вчення Церкви. Кожен громадянин своєї держави повинен бути відповідальним та діяльним, що у свою чергу буде рушійною силою для більшого розвитку Батьківщини. Акцентовано особливу увагу на гідності кожного безпосередньо та цінності людського життя.

Проаналізовано поняття патріотизму та виокремлено його характерні ознаки. Досліджено один із його підвидів – християнський патріотизм. Основою якого є любов до Батьківщини, що ґрунтується на морально-етичних нормах та християнських засадах. Це проважує кожного члена суспільства до дій, спрямованих на досягнення добра цілого народу.

У статті розглянуто поняття національної єдності, як запоруки державності, а також з'ясовано взаємозв'язок між шанобливим ставленням до людини та добробутом цілого суспільства. Висвітлено деструктивні процеси, які негативно впливають на формування внутрішньої солідарності українців та гальмують об'єднання між собою.

Ключові слова: громадянин-патріот, морально-патріотичне виховання, виховне

середовище, гідність, християнський патріотизм, загальне благо.

The article examines the problem of upbringing as a process of forming individual values orientation. It also analyzed Lyubomir Huzar's heritage and his views on the education process and formation as an inhabitant and a patriot of his Nation. The publication presents Lyubomir Huzar's views and his reflections on ways to achieve peace.

It has been considered value orientations, the role, and place of the Church in the educational process, also moral and ethical principles fundamental to forming a mature personality. The publication paid grade attention to the educational process, a favorable environment for creating a mature character, and developing value orientations.

The article has explained the meaning and main features of Christian patriotism, and the relevance of this phenomenon is determined, especially in current conditions. The report considers the importance and necessity of a combination of Christian and national education. The historical events in our country determined this combination, and in consequence, it has had positive results.

The article pays special attention to instilling a love for everything Ukrainian, which is a defining condition of patriotism. There is considered a principle of the common good, which is one of the fundamental principles of the social teaching of the Church. Each state resident must be responsible and active so that it can be a driving force for the more significant development of the Nation. Particular attention is paid to the dignity of each individual and the value of human life.

There is an analyzed concept and characteristic features of patriotism. Also, Christian patriotism was studied as one of the subtypes of patriotism. The love for the Motherland is based on moral and ethical norms, Christian principles, and patriotism. It provokes each member of society to act to achieve the good of the whole Nation.

The article examines the concept of national unity, which is the primary way to statehood. Nevertheless, the relationship between a person's respectful treatment and the well-being of the whole society had been clarified. There were highlighted destructive processes that inhibited the unification between Ukrainians and negatively affected the inner solidarity.

Key words: citizen-patriot, moral and patriotic upbringing, educational environment, dignity, Christian patriotism, common good.

УДК [37.015.31:172.15]:271.4-726.1(477)«19/20»

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2022/54.1.7>

Шипка М.І.,

аспірантка кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Постановка проблеми. У сучасних реаліях українське суспільство змушене відстоювати незалежність та суверенітет своєї Батьківщини. В умовах війни та агресії з боку Російської Федерації, стоїть гостре питання боротьби та захисту нашої держави. Військове вторгнення в Україну диктує нам нові правила життя та вимагає рішучих дій і сміливих вчинків. Любов до своєї держави та

її громадян, захист кордонів, відстоювання честі, а також боротьба за власну гідність та цінності, які сповідує наша нація, проважує до відчайдушних кроків відважних синів і доньок нашої України. Передумовою таких дій є належне сімейне виховання, власний приклад усіх членів сім'ї, а також гідний вплив різних інституцій, що мають безпосередній та опосередкований вплив на сім'ю,

аби сформувати всебічно розвинену особистість та гідного представника своєї країни. У результаті це призводить до належних вчинків здорової людини та громадянина своєї держави, який з гідністю готовий особисто брати відповідальність за добробут та загальне благо своєї Батьківщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливою складовою державної політики є розробка та впровадження стратегії національно-патріотичного виховання. У Законі України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», стратегії Нової української школи та ряду державних соціальних програм можна виокремити основні виховні напрямки у формуванні громадянина-патріота.

Теоретичні аспекти виховання громадянина-патріота у своїх дослідженнях та працях висвітлювали відомі українські педагоги: Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, О. Русова, В. Сухомлиський, К. Ушинський, які приділяли значну увагу проблематиці виховання любові до своєї країни, рідної мови, національної свідомості та поваги до усього свого.

Модерні наукові дослідження в галузі виховання громадянина-патріота є представлені у науково-методологічній розробці та методиці патріотичного виховання сучасних науковців (І. Бех, К. Чорна, К. Журба, В. Киричок), розглядається зміст патріотичного виховання (О. Вишневський, Г. Агапова, О. Киричок, Д. Арабаджієв та інші).

Мета статті: висвітлити погляди Блаженнішого Любомира Гузара на виховання громадянина-патріота в умовах сучасного суспільства.

Виклад основного матеріалу. Плекання цінностей, виховання у патріотичному дусі, закладання чільних засад, що є непорушними ще з дитинства, скріпило наше міцне коріння, яке ми успадкували від своїх прародичів, що відображається у нашому генокоді.

Однією із інституцій, що мала і має непересічну місію у вихованні особистості, є Церква. Саме вона пропагує цінності та закладає морально-етичні засади, якими повинен керуватися індивід задля досягнення зрілості людської особи, яка б допомагала у розбудові християнського світу, де природні цінності служили б для блага усього суспільству.

Церква завжди стояла та стоїть на боці правди, захисту людини та її гідності. Позиція Церкви відіграє важливу роль у питанні війни. Очільники церковних інституцій сприяли та сприяють національній єдності, а також всіляко підтримують свій народ, з якого і складається Церква як спільнота. Церква не може стояти осторонь, коли у державі війна, тому намагається давати відповіді на складні питання, та бути діяльною у різний спосіб.

З початку війни Церква не була обабіч усіх подій, що відбувалися. Вона була і продовжує бути діяльною, а також намагається відповідати на

виклики часу. На думку глави УГКЦ, Блаженнішого Святослава Шевчука, який є наступником Кардинала Любомира Гузара, саме Церква стала опорою і орієнтиром у складних обставинах, в яких перебуває наш український народ. З початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України Церква спершу спонтанно, а згодом злагоджено, почала рятувати і показувати цінність людського життя. Складні життєві обставини, які торкнули цілу країну, спонукали народ пізнавати не якісь ідеї, а живу людину, її гідність. Ідеї не можуть бути важливішими самої людини, про це неодноразово чуємо від Папи Франциска. Християни мають важливе завдання, яке полягає у тому, щоб за допомогою Божої сили і молитви перетворити природне почуття гніву у мужність. У цьому контексті мужність варто означити як чесноту, що не виявляється у силі чи ненависті, а в тому, щоб вміти витримати і перемогти; мужність, яка спонукатиме до дій [9].

Церква, у своїй суті, є активною та близькою до людей. Беручи до уваги історичний аспект і діяльнісний підхід Церкви, неможливо не згадати величну постать Митрополита Андрея Шептицького, який жив у період двох воєн. Він був визначним пастирем українського народу, знаним духовним лідером, моральним авторитетом, інтелігентом, меценатом та благодійником. Задля підтримки та батьківського супроводу Митрополит Української Греко-Католицької Церкви видавав чималу кількість послань до свого народу. Зокрема, в часі війни, він писав про виховання, де, не випадково, поєднував християнське виховання з національним. Варто звернути увагу й на те, що Андрей Шептицький прищеплював любов та привчав свою паству до всього українського. Особливо наголошував, що кожен християнин зобов'язаний бути патріотом, але, в жодному випадку, основою його патріотизму не повинна бути ненависть, а лише правдива любов до ближнього [10].

У пастирському листі Митрополит вказує на те, що християнин повинен любити усіх, але водночас це не є перешкодою для того, щоб найпершою та найсильнішою любов'ю любити свою родину та Батьківщину. Питання патріотизму та християнства тісно пов'язані та переплетені водночас, оскільки християнин не лише може бути патріотом, а й повинен ним бути. Митрополит Андрей зазначає, що патріотизм та ненависть не можуть стояти в одній площині, при цьому патріотизм не сміє накидати обов'язків, які б противилися вірі.

В основі патріотизму лежить любов, яка є діяльною. Очевидним є той факт, що кращим патріотом вважається той, хто, перебуваючи у своєму стані, працює для добра народу, сумлінно виконує свої обов'язки на протиположності тому, хто багато говорить про патріотизм, а мало робить. Продовжуючи тему любові до всього українського, Митрополит

Андрей заохочує любити своє, дбати про нього, триматися свого, проте водночас застерігає від почуття ненависті, оскільки воно є нехристиянським. Неабиякий наголос робить на тому, щоб народ остерігався ненависті і внутрішнього роздору, що несе руйнівний характер. Коли сили поділені, вони завжди є слабкими. Відповідно Андрей Шептицький заохочував до об'єднання усіх сил народу. Очевидно, що демос є тим сильніший, чим більше опирається на науку Христа [10].

Продовження ідей Митрополита Андрея Шептицького можна побачити у діяльності Любомира Гузара, предстоятеля Української Греко-Католицької Церкви. Блаженніший Любомир, продовжуючи тенденцію своїх попередників, звертає увагу на те, що любити свою країну неможливо, не люблячи її громадян, оскільки Україна – це щось абстрактне, а її мешканці є реальним виявом своєї держави.

Тематика українського суспільства, громадянської гідності, патріотизму та любові до народу були важливими складовими просвітницької діяльності Любомира Гузара. У своїх публічних зверненнях він часто апелював до того, що українцям бракує єдності. Він говорив це не для того, щоб викликати негативний резонанс, а для того, аби звернути увагу суспільства на тему єдності. На думку Любомира Гузара, для того щоб національна єдність закоренилася в суспільстві, варто сформулювати, випрацювати та втілити в життя дуже конкретну програму з виховання національної свідомості. Така програма повинна була б бути всеохопною та випрацьованою провідними фахівцями із різних сфер, зокрема, науки, культури, освіти тощо. Аби свідомість громадян щодо національної єдності стала дійсністю, повинен пройти час. Блаженніший Любомир, аналізуючи проблематику національної єдності через призму історичних обставин, зазначав, що наше суспільство більше як останніх 200 років було під різними окупаціями, які зовсім не сприяли спільності українського народу. Наслідком такого багатолітнього поневолення виробився комплекс меншовартості, ба більше, комплекс рабства. Крім того, можна спостерегти, що у нас є несформована політична зрілість. Відповідно, вище названі деструктивні процеси стали на шляху формування внутрішньої солідарності українців. Незважаючи на негативні впливи, що запустили незворотні зміни у нашому суспільстві, об'єднавчий процес триває досі, і поступ у ньому ми не тільки спостерегаємо, а й стаємо активними його учасниками [7; 1, с. 6-10].

Доцільно звернути увагу, що національна єдність, про яку так багато говорить Любомир Гузар, є запорукою державності. Україна має усі ресурси та можливості, щоб стати великою державою, єдине чого бракує – це єдності. Для того, щоб її здобути, Любомир Гузар виокремлює два чинники, які цьому б сприяли. Перший – це посилено

молитися за єдність, а другий – старатися цю єдність спільними зусиллями здійснювати, а також робити все можливе, все що залежить від кожного безпосередньо. Мета, яку слід поставити кожному громадянину нашої держави, – це спільне благо українського народу. Любомир Гузар звертає увагу на те, що для досягнення загального блага необхідна щира спільна праця, бо лише в такому разі все виходить на добро. «Там, де не докладають зусиль чи не мають бажання до того, щоб діяти разом, - проявляється те, що робить нас слабкими, що нас дратує, що продовжує байдужість до потреби ближнього, а в найгіршому разі – приводить до бажання шкодити ближнім» [3, с. 89]. Зважаючи на такого роду судження та міркування, є дві можливості: або вибрати незгоду з усіма її наслідками, або згоду, що несе за собою надію, що наша Держава буде справді великою, якою пишатимуться свої та з благоговінням, повагою ставитиметься світ [3, с. 89].

Держава не може стати могутньою сама по собі, для цього потрібні дії та зусилля її громадян. У зверненнях, промовах та настановах Любомир Гузар закликав: «моліться та працюйте!». Молитва і праця є своєрідними підвалинами, наріжним каменем, з якого варто все розпочинати та будувати. Усі ми прекрасно знаємо, що наша держава потребує великих змін. Для Любомира Гузара зміни є необхідністю, яку ми маємо самі вибороти. Адже, лише «коли працюватимемо, то досягнемо те, що потрібно» [3, с. 91].

Розвиток та велич держави напряму залежить від зусиль та діяльності її мешканців, від національної єдності, соборності, яка є символом боротьби за волю, порозуміння між людьми, а також від віри і надії в майбутнє. На думку Любомира Гузара, «хто справді щиро хоче розбудувати наше суспільство, а тим самим і нашу державу, мусить старатися бути Великою людиною» [3, с. 104]. Розвиваючи та розкриваючи поняття «Великої людини», Блаженніший пояснює це так: «Великими стають ті, хто працює над собою, удосконалює свої Богом дані Дари і робить це, випрошуючи в Нього світла та сили на цю працю» [3, с. 104]. Також Любомир Гузар характеризує протилежне поняття. «Тих, кого я називаю малими – це люди, які працюють на себе. Вони можуть бути дуже пильні у своїй діяльності, але не мають ніякого ідеалу перед собою, живуть і працюють виключно для себе. Вони можуть обіймати дуже високі посади, але залишаються малими» [3, с. 104]. Підсумовуючи, можна сказати, що для того, щоб збудувати сильну державу, преобразити її, очоливши позитивні зміни, нам потрібні свідомі та діяльні громадяни. Ті, хто стане рушіями.

Любомир Гузар був переконаний, що найпершим виховним середовищем, де формуються «Великі люди», є сім'я. Виховний процес повинен

спрямовуватися на всебічний розвиток дитини, а зокрема на формування ціннісних орієнтирів, якими дитина буде керуватись упродовж свого життя. Сім'я, як важлива інституція, забезпечує ріст і розвиток особистості, повноцінного громадянина, який буде поважати та любити свою державу, буде гідним її громадянином. Гідний приклад повинні показати батьки, а доповнити має найближче середовище, а згодом і інші інституції, в яких формуватиметься дитина. Підростаючому поколінню потрібно прищеплювати любов до своєї держави, так само як і любов до рідних, близьких, Бога, друзів тощо.

Закладаючи у дитини правильне розуміння поняття патріотизму, слід найперше його визначити для себе. На думку Любомира Гузара, патріотом можна назвати особистість, яка любить свій народ більше, ніж усі інші народи, оскільки вона приналежить до нього і це є її Батьківщина. Також Блаженніший виокремлює поняття християнського патріотизму. Правдивим християнським патріотом можна назвати ту особу, яка не ненавидить інших, не бажає та не шукає їм зла [4, с. 8].

Водночас Любомир Гузар робить акцент на тому, що в центрі виховного процесу повинна стояти Батьківщина, любов до народу, а тоді вже все, що є похідним та другорядним. В жодному разі не варто ставити вторинні аспекти на перший план. «Християнський патріотизм – це велика чеснота, яка полягає в тому, що я люблю свій народ, служу йому, стараюся для нього, навіть готовий життя за нього віддати. Але водночас я не хочу нікого принижувати, нікому завдавати кривди тільки тому, що він інакший. Бо це вже є гріх» [2].

«Ми голосно заявляємо, що любимо Україну. Рівно ж усюди стверджуємо, що бажаємо демократії в нашій країні. Це дуже гарно звучить, але може бути засобом, щоби приспати голос свого сумління. Великою є спокуса ховатися за абстрактні поняття: любов до України, прагнення демократії тощо. Найвищий час над всім навчитися, що треба любити конкретних громадян, і що в нашій країні повинні запанувати правда та справедливість. Щойно тоді світ визнає нас як зрілий народ, а ми заживемо не тільки в самостійній і незалежній державі, але також у щасливій країні» [3, с. 117].

У сучасний воєнний період, в якому ми перебуваємо, особливо актуальною є тема виховання громадянина-патріота. Зокрема постає гостре питання миру, що є бажаним та водночас болісним для нашого народу. Аналізуючи історичний, релігійний та загальнолюдський аспекти, Любомир Гузар роздумував над темою миру та примирення, водночас беручи до уваги конкретно нашу ситуацію. Блаженніший наголошував на тому, що мир не є лише пактом неагресії, перемир'ям чи своєрідною домовленістю. З огляду на моральну складову цього поняття, миром він називає «позитивний

стан душі, в процесі якого є щире бажання добра іншій стороні» [4, с. 8]. Самозрозумілим є той факт, що правдивий мир базується на категорії справедливості, а також є неможливим без неї, оскільки «не може бути любові, бажання добра іншому без почуття і здійснення справедливості» [4, с. 8]. Через всі злодіяння, що відбувалися і продовжують відбуватися з боку країни-агресора, жодного бажання миру немає. Більше того Любомир Гузар не дуже уявляв собі щирий, правдивий мир між Україною та Росією. Неправильно було б сказати, що Блаженніший його відкидав чи по-справжньому не хотів, проте акцентував на тому, що потрібно чимало часу, ґрунтовного переосмислення, нового сприйняття один одного і в принципі розуміння того, що означає бути сусідами, без будь-якої підміни понять. А на це потрібно багато часу і чимало зусиль. Однією із умов, яка мабуть є чи не найважливішою – це правдиве бажання обидвох сторін осягнути мир. Зокрема, визнати помилки і мати щире бажання їх виправити, жаліти за них.

Іншою умовою – є діяльність. Зокрема, першим кроком це сісти за стіл переговорів та підписати документи про те, що не буде більше нападу одне на одного, не буде заподіяно більше жодних прикрощів один одному, буде толерування з обох сторін, а також з обидвох сторін справедливе ставлення. Такі кроки, на думку Любомира Гузара, могли б бути непоганим початком, але далеко не справжнім миром. Це була б лише домовленість.

Мир неможливий без діяння обидвох сторін, і правдивого бажання його осягнути. Згідно з моральними засадами та християнською доктриною, яка ґрунтується на вченні Ісуса Христа, люди повинні любити своїх ворогів, молитися за них. Проте це не означає бажати, щоби все у них краще вдавалося. А молитися потрібно, щоби вони стали на праведний шлях згідно з морально-етичними нормами та християнськими цінностями і приписами.

Молоде покоління, яке виростає в умовах війни, бачить добрий приклад та геройські вчинки наших співгромадян, що неодмінно матиме позитивні наслідки у майбутньому. Ми є очевидцями того, що є необхідність відстоювати незалежність і суверенітет держави, що створює нові виклики та умови виховного процесу, зокрема вносить нові корективи у виховний процес. Виховання особистості, здатної жертвовно працювати на користь нації і держави, є пріоритетним напрямом, який необхідно безумовно розвивати та втілювати в життя з новими силами. Наша державність полягає у національній єдності, соборності, яка є символом боротьби за волю, порозуміння між людьми та вірі, надії в майбутнє: майбутнє, яке є у наших руках.

З вище викладеного, можна зробити висновок, що погляди Любомира Гузара, щодо виховання громадянина-патріота є доволі актуальними в наш

час. Його формація та становлення як особистості відбувалося в період воєнних дій, тому опираючись на власний досвід, приклад батьків та пошану до гідності людини, він з глибокою мудрістю роздумував над виховним процесом та поняттям миру.

Важливою умовою всебічного розвитку особистості є повага до її гідності. Шанобливе ставлення до людини має безумовний взаємозв'язок із добробутом суспільства, оскільки від цього залежить перспектива розвитку для усієї держави. У статті 3 Конституції України зазначено, що «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [5].

Суспільство, у якому зневажливо ставляться до гідності людини, не розвиватиметься, як наслідок – не матиме майбутнього. Водночас для його розвитку повинен бути розвиток особистості і навпаки, це взаємозалежний процес. Любомир Гузар вважав, що «суверенітет за своєю глибиною суттю – це стан душі, який виявляється в усвідомленні власної гідності, у розумінні та шануванні своєї історії, культури та мови, у відповідальності за рідну землю та за благо свого народу й готовності його захищати.» [1, с. 74].

Громадяни повинні бути відповідальними за свою державу та показувати здоровий приклад юному поколінню, за яким стоятиме майбутнє Батьківщини. «У наші часи цілій державі, усьому народові випала нагода діяти задля власного блага. І відтепер людина просто зобов'язана бути творчою, патріотичною, свідомим християнином – громадянином своєї держави.» [1, с. 75].

Незважаючи на те, що усі ми індивідуально маємо діяти на благо держави, нам слід пам'ятати про нашу єдність та приналежність до цілого народу. Звертаючись до українського суспільства в часи Майдану, Любомир Гузар говорив про об'єднавчі аспекти, мотивував до єдності і наголошував на ній. «Ми є один народ. Де б ми не жили, ми є один одному брати і сестри. Тому треба нам подумати, як найкраще можемо шанувати наших братів і сестер, як найкраще підтримати їх коли треба, як найкраще один одному допомагати, як найкраще спільно діяти. Бути справді братами і сестрами, однією родиною» [6].

У своїй промові Блаженніший також зазначив, що наша сила у єдності, бо коли егоїзм людини є рушієм, то це проводить до втрати зв'язку з ближніми, що швидше за все стане чинником нещастя. Людина є соціальною, і правдиво щасливою стає тоді, «коли ми стараємося бути разом як одна велика родина, тоді ми є сильні і можемо говорити про правдиве щастя, бо тоді кожному з нас можна одержати те, що нам потрібно, що нам належить» [6].

Розвиваючи тематику щастя як стану душі, Любомир Гузар вказує на те, що коли особистість думає лише про себе, власний зиск, егоїстичне

задоволення свої запитів та потреб, власне добро, то поступово втрачається зв'язок із ближніми, запускається процес апатії, власної немічності, що провокує до нещастя. А коли ж діяння людини спрямоване навпаки, це дозволяє глибинно відчувати блаженний стан радості, бути добрими братами і сестрами одне одному і всьому народу зокрема [6].

Людина не ущемляє себе, коли робить вибір чинити добро для ближніх. Це її право та у цьому полягає її покликання та свобода вибору. «Свобода – це можливість робити добро. Ми – люди, і ми – вільні. А це значить, що ми маємо право робити добро. Основний сенс свободи – людина не має права чинити зла» [1, с. 75].

Наші дії, які спрямовані на добро, є рушієм позитивних змін. У своєму публічному зверненні до народу на Майдані, Любомир Гузар зауважив, що наша держава, наш народ потребують великих змін, які ми самі ж повинні вибороти і випрацювати. «Працюй, якби все залежало від тебе, а молися до Господа, якби все залежало від Нього». Поняття «праці» Блаженніший розглядає з призми двох підходів, для молодшого та старшого покоління. Для молодшого – це пізнання, що таке нормальна держава, а для старшого – це шлях глибшого аналізу та осмислення ситуації, з подальшими кроками, тобто безпосереднім діянням, що і означає працювати. Блаженніший переконував людей у тому, що лише завдяки праці можна здобути те, що нам потрібно, і осягнути те, про що мріємо. Лише завдяки праці можна осягнути добрі результати. Якщо поглянути на другу частину приповідки, то Любомир Гузар звертає нашу увагу на те, що саме від Бога залежить наше майбутнє. «Наша молитва – це не є прохання до Бога, щоб Він щось змінював. Наша молитва – це прохання до Бога, щоб Він те здійснював, що споконвіку призначене для нас. Молитва – це є прохання до Бога здійснити те, що Він постановив, коли ми починали бути самостійним народом» [8].

Так як молитва є осердям християнського світогляду, Блаженніший закликає до її важливості, бо без молитви ми нічого не осягнемо. «Тому, шановна громадо, хочу просити вас і не лише я, хочу благати вас працюймо так, якби все залежало від нас, і молимося до Господа так, якби все залежало від Нього» [8].

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що тематика виховання у спадщині Блаженнішого Любомира Гузара посідає важливе місце. Виховання громадянина-патріота в умовах сучасного суспільства є особливо актуальною проблематикою, що потребує глибшого аналізу та ґрунтовного дослідження. Однією із чільних інституцій, що здійснює виховний вплив є Церква. Базуючись на її вченні, молода особистість закладає в собі морально-етичні засади, християнські цінності,

загальнолюдські норми, що служать для блага людини та суспільства в цілому. Вчення Церкви надає особливу цінність людській гідності, її життю, стоїть на боці правди та справедливості, ставить в центр людину, а не ідеї.

Важливими складовими просвітницької діяльності Любомира Гузара були теми українського суспільства, патріотизму, національної єдності, громадянської гідності, любові до народу. Він звертав особливу увагу на те, що неможливо любити свою країну, не люблячи її громадян. Незважаючи на те, що комплекс меншовартості став на перешкоді формування внутрішньої солідарності українців, наш процес об'єднання триває досі, і кожен з нас стає активним його учасником. Національна єдність є запорукою державності. Тому, розвиток та величавість держави залежить від зусиль та дієвості її громадян, соборності, порозуміння між людьми, внутрішньої солідарності, віри та надії у майбутнє, а також любові до всього свого. Важливо зазначити, що патріотизм та ненависть не можуть стояти в одній площині.

На думку Любомира Гузара, патріотом можна назвати особистість, яка любить свій народ більше, ніж будь-який інший, оскільки вона належить до нього і це є її Батьківщина. У виховному процесі дитини варто звернути особливу увагу на всебічний розвиток дитини, зокрема на формування ціннісних орієнтирів, любові до своєї держави. Кожен громадянин своєї держави повинен бути за неї відповідальним, діяти задля її загального блага. Бо лише завдяки праці можна досягнути добрі результати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Блаженніший Любомир. Думки у спадок / упоряд. О. Гнатишин. Львів : Свічадо, 2018. 128 с.
2. Гузар Л. Дорога до себе. Львів : Свічадо, 2010. 3 CDROM.
3. Гузар на кожен день / упоряд. О. Климончук. Харків : Фолю, 2021. 416 с.
4. Кастура Д. Біблійні читання Патріаршого товариства з Блаженнішим. *Наш собор*. Київ, 2021. № 5. – С. 6–9. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1cgmJS3RQzVWpDUZyOYnbaEHVpBBe9a7S/view>. (дата звернення: 15.10.2022).
5. Конституція України: від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 21.11.2022).
6. Любомир Гузар. Віче на Майдані 23.03.2014, 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=v4tCLT2pgow> (дата звернення: 16.09.2022).
7. Любомир Гузар: як подолати комплекс рабства. Релігія. URL: <https://religions.unian.ua/catholicism/302388-lyubomir-guzar-yak-podolati-kompleks-rabstva.html> (дата звернення: 21.11.2022).
8. Майдан. Віче. Любомир Гузар. 08.10.2013, 2013. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ILB4kEjfwlw> (дата звернення: 19.10.2022).
9. Ми не можемо робити жести примирення. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/glava-ugkc-prorosiyanku-y-ukrajinku-u-vatikani-ta-svyashchenikageroya-zi-slavuticha-novini-ukrajini-50235527.html> (дата звернення: 22.11.2022).
10. Шептицький А. Пастирські листи слуги Божого Андрея Шептицького (2.VIII.1899 р. – 7.IX.1901 р.). Торонто, 1965. Т. 1. 277 с.